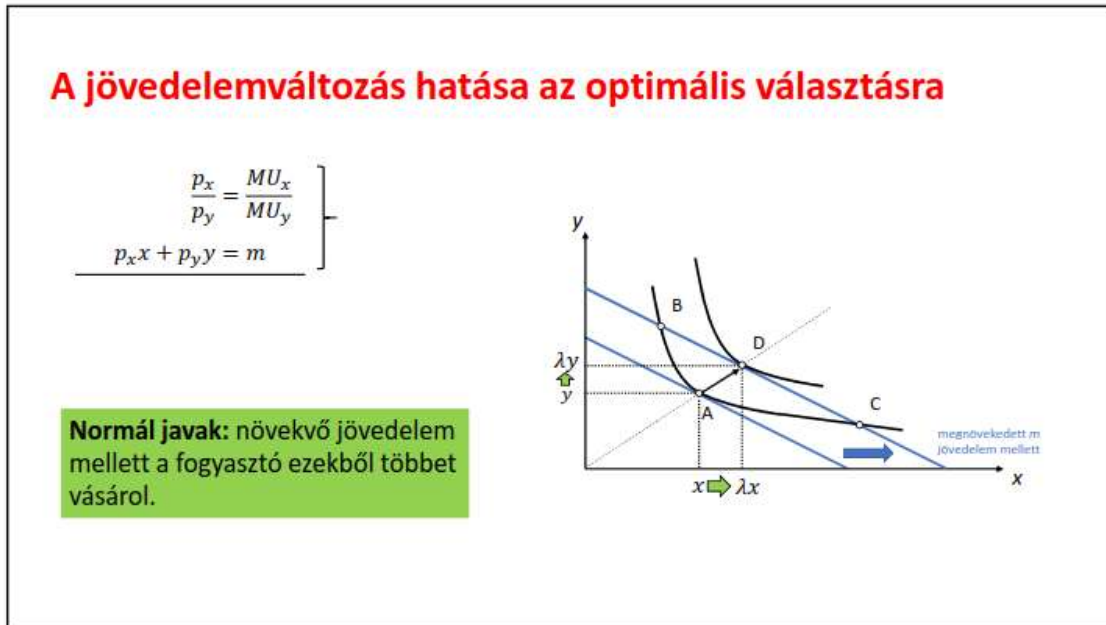

3. fejezet 6. lecke

A jövedelemváltozás hatása az optimális választásra

1. dia

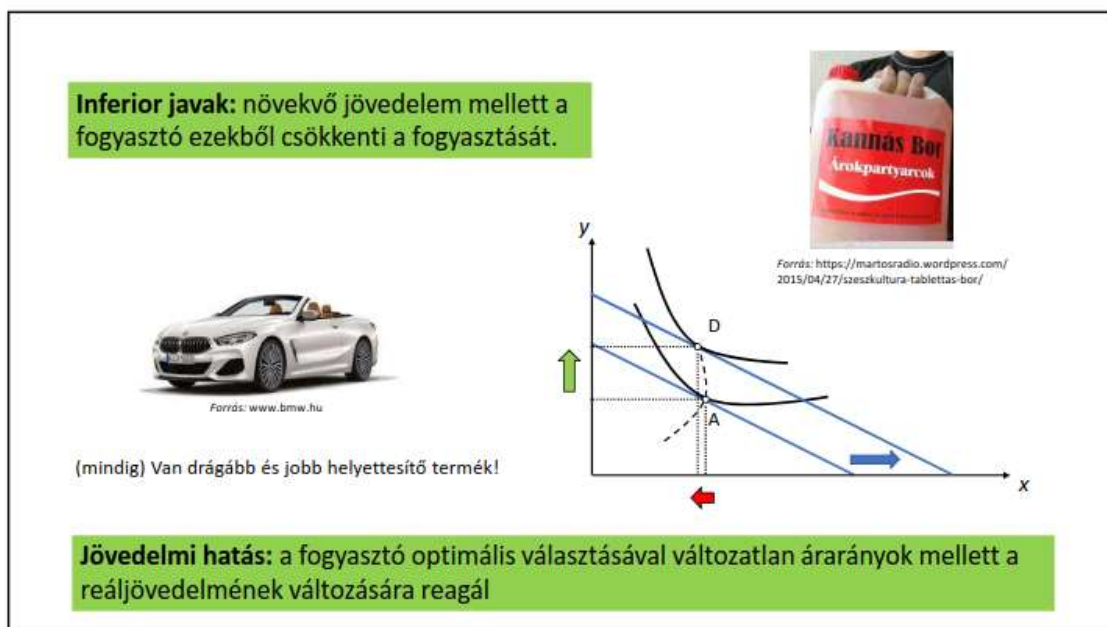
Ebben a leckében ismét a komparatív statika területére merészkedünk, és megnézzük – most, hogy már az optimalizálás logikáját ismerjük – hogy hogyan hat a fogyasztó optimális választására, ha valamely a választást befolyásoló exogén tényező megváltozik. Legyen az első ilyen tényező a jövedelem! Igazából már mindent tud, amit tudnia kell ahhoz, hogy elemezni tudja ezt az esetet. Van itt egy kiinduló költségvetési egyenes az eredeti árakkal és jövedelemmel, a meredeksége az árarány, a két termék elcserélési lehetőségét mutatja meg, az alternatív költséget. Kell hozzá még egy közömbösségi görbe, amely érinti ezt a költségvetési egyenest. Ez az érintési pont lesz az optimális választás, és itt a meredekség az elcserélési hajlandóság, a helyettesítési határráta. Egyrészt eleget teszünk az optimumfeltételnek, másrészt rajta vagyunk a költségvetési egyenesen. Nézzük most meg, mit történne, ha mondjuk megnövekedne a jövedelem! A jövedelemnövekedés párhuzamosan kifelé tolja a költségvetési egyenest. A meredeksége nem változik, az árak nem változtak, a fogyasztó továbbra is ugyanolyan arányban képes egymással elcserélni a két terméket. Ennek megfelelően ha maradna az A pontban, akkor az optimumfeltételnek továbbra is eleget tene, csak maradna szabadon felhasználható jövedelme. Az alkalmazkodást el tudnám képzelni úgy is, hogy a közömbösségi görbéjén elmozdul a B pontba (vagy akár a C pontba!), ami ugyanolyan hasznos, mint az A, de immár elkölte rá az összes jövedelmét. Ha viszont a B pontban van, akkor azt fogja észrevenni, hogy most meg már az optimum-kritériumnak nem tesz eleget: a közömbösségi görbéje meredekebb, mint a költségvetési egyenes, ő maga többre értékeli az x terméket az y-hoz képest, mint a piac. Így hát átrendezi a fogyasztási szerkezetét, kivesz valamennyi y-t és betesz a jószágkosárba valamennyi x-et, amíg el nem éri

a D pontot. Próbálja meg most önállóan elmagyarázni, hogyan gondolkodik a C pontban a fogyasztó, ha itt leállít egy kicsit, megvárom! Igen, itt meg arról van szó, hogy a fogyasztó számára hasznosabb az y az x -hez képest, mint amit a piaci árak diktálnak, érdemes tehát több y -t és kevesebb x -et fogyasztania egészen addig, amíg el nem jut a D pontba.

Megközelíthettük volna a dolgot egy kicsit más irányból is. Az optimalizálásnál láttuk, hogy ha átrendezzük az optimumfeltételt, akkor egy egyenest kapunk, amelyre az a jellemző, hogy a rajta fekvő minden pontban teljesül az optimumfeltétel, tehát hogy az arány megegyezik a helyettesítési határrátával. A fogyasztó pedig azt a jószágkosarat fogja választani, ahol a költségvetési egyenese metszi ezt az egyenest. Ahogy tehát a jövedelme nő, és a költségvetési egyenes csúszik jobbra, a fogyasztó mozog fölfelé ezen az egyenesen egészen az új optimumig. Ez akkor segít megérteni, hogy még ha két azonos ízlésvilágú fogyasztó megy is be ugyanabba a boltba, és szembesül ugyanazokkal az árakkal, ha a jövedelmeik különbözők, akkor más-más jószágkosárral fognak kijönni a boltból, de ugyanúgy nem tudnak majd kölcsönösen előnyösen cserélni, mintha a jövedelmük azonos lenne, hiszen mindketten ugyanahhoz a bolti arányhoz alkalmazkodtak.

Akarmelyik módszert nézzük, végülis az történik, hogy a fogyasztó a jövedelemnövekedés hatására mindkét termékből növelte a fogyasztását, sőt, a Cobb-Douglas esetben arányosan (azaz ugyanolyan mértékben, nem feltétlenül ugyanannyival!) növelte a fogyasztását mindkét termékből. Ez egész normálisnak hangzik, és tényleg, azokat a javakat, amelyekből a fogyasztó a jövedelme növekedésével többet vásárol, normál javaknak nevezzük. Mert hogy vannak másmilyen javak, mondjuk „nem normális” javak?

2. dia

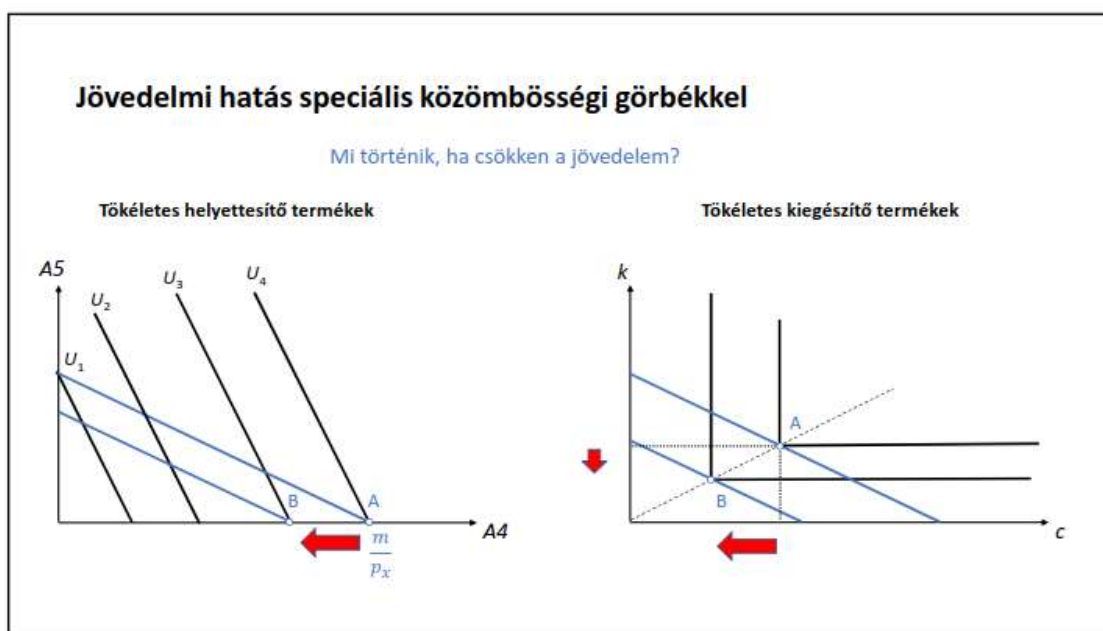

Ha nagyon megerőltetem magam, tudok rajzolni egy ilyen közömbösségi görbe sereget. Ez még mindig jól viselkedő, igaz már nem Cobb-Douglas hasznossági függvényből származik. Mi

a különleges ebben? Hát az, hogy ha most megnövelem a fogyasztó jövedelmét, akkor az új optimumban az egyik – és legfőljebb csak az egyik! – termékből csökken a fogyasztása! Az optimum-kritérium ebben az esetben nem egy egyenest, hanem egy visszahajló görbét ad ki, a jövedelemváltozás hatására elmozdult költségvetési egyenessel az új metszéspont az eredetinél kevesebb x -et tartalmaz. Többet keres, de kevesebbet vesz ebből a termékből. Azokat a termékeket, amelyekből a fogyasztó a jövedelme növekedése mellett kevesebbet fogyaszt, inferior, vagy alsóbb rendű javaknak hívjuk. Egy jó példa lehet erre a tablettás bor: alacsony jövedelem mellett a szegény egyetemisták valamilyen ócska tablettás, pancsolt bort isznak, és ahogy a jövedelmük növekszik, nem hogy növelnék, hanem visszafogják a fogyasztásukat belőle! Na jó, lehet, hogy eleinte örülnek a jövedelemnövekménynek, és többet fogyasztanak, de kellően nagy jövedelemnövekmény hatására biztosan elfordulnak ettől a terméktől. Az az érzése támadhat, hogy akkor az inferior javak rossz minőségűek, de pontosítanék: inkább arról van szó, hogy van jobb minőségű, drágább helyettesítő termékük. Ha elutazok valahová, a környékben utazgathatnék busszal is, de már egy ideje inkább a több buszozás helyett az autóbérlést választottam. De könnyen el tudom képzelni, hogy ha háromszor ekkora lenne a jövedelem, akkor nem több, hanem másmilyen autót bérelnék. És biztos van olyan jövedelemszint, amikor már a kabrió BMW bérlés is inferior jószággá válik.

Aminek most voltunk tanúi, az az úgynevezett jövedelmi hatás: amikor a változatlan árarányok melletti megnövekvő reáljövedelmére reagál a fogyasztó. Ez a reakció pozitív, tehát többletfogyasztásra ösztönöz, ha normál jószágról van szó, és negatív, vagyis a fogyasztás visszafogására késztet inferior, vagy alsóbbrendű javak esetében. Ahogyan láttuk is, csak az optimum-kritérium által kijelölt egyenes mentén mozgunk föl-le.

3. dia

Azért csak nézzük meg a jövedelmi hatást két speciális termékviszony, a tökéletes

helyettesítés meg a tökéletes kiegészítés esetére is! Nézzünk most inkább jövedelem csökkenést! A jövedelem csökkenés ugyebár a költségvetési egyenes párhuzamos balra tolódását jelenti. A tökéletes helyettesítők esetében az alaphelyzet nem változott: továbbra is az arányok szerint csak az egyik termékből vásárol maximális mennyiséget, és amilyen mértékben csökkent a jövedelme, olyan mértékben esik vissza a fogyasztása. A termékünk – jelenleg az A4-es papír – normál jószág. Ha a definíció szerint nagyobb jövedelemből többet, akkor alacsonyabb jövedelemből kevesebbet vásárol ezekből a fogyasztó. Itt az optimumfeltételt jelentő szaggatott vonal, amiket az előzőekben berajoltam egybeesne a vízszintes tengellyel. És akkor itt vannak még a tökéletes kiegészítők. Ha a jövedelem csökken, a fogyasztó az egyik sarok- vagy töréspontból elmozdul egy másikba, és mindkét termék fogyasztását arányosan csökkenti. Ha eggyel kevesebb kávéat vesz, akkor kettővel kevesebb cukrot. Ez a szaggatott vonal, amely kvázi az optimumkritérium teljesülését jelzi (igazából nem, mert itt nem tudunk érintőt húzni a közömbösségi görbéhez, nem értelmezhető a deriváltja) szóval ennek a meredeksége a tökéletes kiegészítés aránya. Na és mi van akkor, ha pont másfél kávé és három cukor jönne ki optimális megoldásként? Hogyan kérjek kávéból – vagy bármi más termékből – nem egész darabot? Egy élelmes vállalkozó nagy profitra tehet szert, ha rájön, hogyan tegyen oszthatóvá ilyen dolgokat.

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR
KÖZGAZDÁSZ KÉPZÉS
TÁVOKTATÁSI TAGOZAT
LECKESOROZAT
COPYRIGHT © SZTE GTK 2017/2018

A LECKE TARTALMA, ILLETVE ALKOTÓ ELEMEI ELŐZETES,
ÍRÁSBELI ENGEDÉLY MELLETT HASZNÁLHATÓK FEL.

JELLEN TANANYAG
A SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEMEN KÉSZÜLT
AZ EURÓPAI UNIÓ TÁMOGATÁSÁVAL.
PROJEKT AZONOSÍTÓ: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

SZÉCHENYI 2020

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE